

Uvodnik

V tokratni tematski številki revija *Kronika* objavlja izbor znanstvenih člankov, ki so nastali iz referatov, predstavljenih na jubilejnem, 40. zborovanju slovenskih zgodovinarjev in zgodovinarjev, ki je na temo *Izzivi slovenskega zgodovinarstva v 21. stoletju* potekalo v Novi Gorici, 19. in 20. aprila 2023. Zborovanja slovenskih zgodovinarjev in zgodovinarjev so bistveno prispevala k številnim temeljnim dosežkom slovenskega zgodovinarstva. Prav s temi zborovanji sta povezana tudi nastanek in uveljavitev revije *Kronika*, poudarja Vasilij Melik v članku »Dvajset zborovanj slovenskih zgodovinarjev« (*Zgodovinski časopis*, 1981), na katerega se naslanjamo v več delih tega besedila.

Tradicija zborovanj slovenskih zgodovinarjev in zgodovinarjev sega v leto 1939, ko je dogodek prvič organiziralo *Muzejsko društvo za Slovenijo*. Od leta 1946 dalje je za zborovanje skrbel njegov naslednik, *Zgodovinsko društvo za Slovenijo*, iz katerega je leta 1980 nastala *Zveza zgodovinskih društev Slovenije* (ZZDS). V dolgem časovnem loku sledimo prvotni zamisli, da zborovanja organiziramo v različnih slovenskih pokrajinah. Tradicija organizacije zborovanja vsako drugo leto sega v zgodnja petdeseta leta 20. stoletja; redkim odstopanjem so botrovale posebne okoliščine. Tako je bilo tudi z jubilejnim 40. zborovanjem. Leta 2020, ko bi bil čas za bienalno srečanje, je svet pretresla pandemija covid-19. Tedaj in v letu 2021 smo se soočali z bolezenskimi izzivi, zaprtjem države, vključno z zaprtimi arhivi in nenačrtovanim dolgotrajnim delom v domačem okolju. V želji, da se srečamo v živo, smo avtorice in avtorje prispevkov k sodelovanju na jubilejnem zborovanju zato povabili leta 2022 in ga izvedli aprila 2023.

Na zgodnjih zborovanjih slovenskih zgodovinarjev so predstavili vsega šest do sedem referatov, ki so jim sledile obsežne diskusije. Od 14. zborovanja leta 1968 dalje je bilo referatov nekajkrat po 15 in več, na 19. zborovanju leta 1978 so jih predstavili 27, podobno je bilo na jubilejnem 30. zborovanju slovenskih zgodovinarjev in zgodovinarjev leta 2000 referatov 28 (Melik, *Dvajset zborovanj*, 327; Šatej, *30. zborovanje slovenskih zgodovinarjev*, *Zgodovinski časopis*, 2000). Rast števila raziskovalcev in raziskovalcev, ki v Sloveniji delujemo na področju zgodovinarstva, in ugoden odziv zgodovinarjev in zgodovinarjev na prizadevanja vodstva ZZDS odsevata v dejstvu, da je bilo na 40. zborovanju predstavljeno najvišje število

prispevkov doslej: 81 referatov, poleg dveh okroglih miz, predstavitev več monografij in dveh razstav. Po drugi strani je število nereferentk in nereferentov, ki so se zborovanja udeležili le kot razpravljalke in razpravljalci ali poslušalke in poslušalci, med tridesetim in štiridesetim zborovanjem ZZDS močno upadlo.

Jubilejno, 40. zborovanje je obravnavalo obdobja od starega veka do sodobnosti, zajemalo je široko paleto vsebin z dolgo tradicijo zastopnosti na zborovanjih slovenskih zgodovinarjev in zgodovinarjev – od temeljnih raziskav do metodološko-konceptualnih prijemov, sintez in aplikativne rabe zgodovine, izobraževanja, vprašanj prezentacij zgodovine v muzeologiji ter arhivistike. V skladu z uveljavljeno prakso zborovanj slovenskih zgodovinarjev in zgodovinarjev smo širša zgodovinska vprašanja povezali z regionalnimi specifikami, vrhunec česar je predstavljala mednarodna, slovensko-italijanska plenarna okrogla miza *Obmejno zgodovinarstvo danes. Razumevanje in izzivi Evropske prestolnice kulture 2025 Nova Gorica – Gorica*. Program zborovanja predstavljajo Aljaž Sekne, Barbara Šatej in Oskar Opassi (*40. zborovanje Zveze zgodovinskih društev Slovenije, Nova Gorica, 19. in 20. april 2023, Zgodovinski časopis*, 2023), izvlečki panelov pa so na voljo v knjižici *Izzivi slovenskega zgodovinarstva v 21. stoletju: Jubilejno 40. zborovanje slovenskih zgodovinarjev in zgodovinarjev (zborovanje Zveze zgodovinskih društev Slovenije)*. Vabljeni k ogledu tistih prispevkov, ki niso v obliki nadgrajenih člankov objavljeni v zborovanski *Kroniki* – posnetki večine dogodkov s simpozija so dostopni na sistory.si/publication/54783.

Tradicionalno je organizacijsko sodelovanje ZZDS in njenih predhodnikov z regionalnim ali lokalnim zgodovinskim, muzejskim društvom ali ustanovo, ki obravnava zgodovinske teme. Pri organizaciji 40. zborovanja so ZZDS priskočili na pomoč Mestna občina Nova Gorica, Pokrajinski arhiv v Novi Gorici, Zavod GO! 2025 in Xcenter, izven regionalnih okvirov pa Inštitut za novejšo zgodovino in Oddelek za zgodovino Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. INZ in Središče za javno zgodovino Oddelka za zgodovino FF UL sta dala na razpolago snemalno opremo in ekipo, Sergej Škofljanec pa je posnetke zmontiral v filme, kar je omogočilo njihovo spletno objavo. Za prijazno sodelovanje se vsem toplo zahvaljujemo.

Številna zborovanja ZZDS so v slovenski zgodovinskega prostora prinesla svež veter. Tako Jože Maček z referatom *Zgodovinski pogled na varstvo naravnega okolja*, predstavljenim na 19. zborovanju slovenskih zgodovinarjev in zgodovinarjev, spada med začetnike okoljske zgodovine na Slovenskem, kar je že leta 1981 Vasilij Melik označil za pomembno novost. Ker gre za vsebinsko področje, ki se posebej hitro razvija,¹ vabljeni na 41. zborovanje ZZDS na temo Človek v družbenem in naravnem okolju v zgodovinski perspektivi, ki bo v Brežicah, 1. in 2. oktobra 2025! Da bi sodelovalo kar največ zgodovinarjev in zgodovinarjev, zborovanje ne bo omejeno na okoljsko zgodovino. Vodstvo ZZDS si želi, da prek interdisciplinarnih

in disciplinarnih vpogledov poglobimo poznavanje družbenih, okoljskih in drugih materialnih okoliščin zgodovinskih dogodkov in procesov ter odsevom teh okoliščin v človeški miselnosti – na podlagi raziskav virov in/ali ustvarjanja izvirnih sintez o inovativnih in tradicionalnih zgodovinskih temah. Vabilo je objavljeno na spletni strani <https://zzds.si/>.

Miha Preinfalk, odgovorni urednik Kronike
Dragica Čech, predsednica ZZDS
Žiga Zwitter, podpredsednik ZZDS in
 predsednik njene raziskovalne sekcije
Kornelija Ajlec, podpredsednica ZZDS

¹ Zgodovinarjem in zgodovinarjem, ki jim je tema nova, za dober vpogled v raziskovalno področje priporočamo dela Isenberg, A. C., ur. *The Oxford Handbook of Environmental History*. New York: Oxford University Press, 2014. Kupper, P., 2021. *Umweltgeschichte*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht. McNeill, J. R., 2003. "Observations on the Nature and Culture of Environmental History." *History and Theory* 42: 5–43. McNeill, J. R., 2010. "The State of the Field of Environmental History." *Annual Review of Environment and Resources* 35: 345–374. McNeill, J. R. in E. S. Mauldin, ur. *A Companion to Global Environmental History*, Chichester: Wiley Blackwell, 2015. Winiwarter, V. in M. Knoll, 2007. *Umweltgeschichte: Eine Einführung*. Köln: Böhlau.

Editorial

The current issue of *Kronika* brings forth a selection of research articles based on papers presented at the fortieth meeting of Slovenian historians, titled *The Challenges of Slovenian Historiography in the Twenty-First Century*, which took place in Nova Gorica on 19 and 20 April 2023. The Slovenian historians' meetings have throughout significantly contributed to numerous landmark achievements of Slovenian historiography. As Vasilij Melik stressed in his article "Dvajset zborovanj slovenskih zgodovinarjev" (*Zgodovinski časopis*, 1981), invoked on several occasions in this editorial, they also led to the launching and establishment of *Kronika* as the central journal of Slovenian local history.

The tradition of Slovenian historians' meetings dates to 1939, when the first such event was organized by the *Museum Society for Slovenia* and those from 1946 onwards by its successor, *Historical Society for Slovenia*—the forerunner of the Historical Association of Slovenia, founded in 1980. From the outset, Slovenian historians have remained faithful to the original concept of organizing the meetings across different regions in Slovenia. The tradition of holding biannual meetings started in the early 1950s, and a few events were marked by extraordinary circumstances, such as, among others, the fortieth meeting of Slovenian historians. In 2020, when it was time to hold the biennial event, the world came to a sudden halt due to the covid-19 pandemic. In that and the following year, we were faced with challenges imposed not only by the disease but also by the closing of borders and state institutions, including archives, as well as the unforeseen extended period of working from home. In the desire to hold an in-person meeting, we therefore invited our contributing authors in 2022 to take part in the meeting that was ultimately organized in April 2023.

Initially, Slovenian historians presented no more than six or seven papers per meeting, accompanied by extensive discussions. From the fourteenth meeting in 1968 onwards, fifteen papers or more were presented on several occasions, twenty-seven at the nineteenth meeting in 1978, and twenty-eight papers at the thirtieth meeting of Slovenian historians in 2000 (Melik, *Dvajset zborovanj*, p. 327; Šatej, *30. zborovanje slovenskih zgodovinarjev*, *Zgodovinski časopis*, 2000). The

growing number of Slovenian historiographers and a favourable reception among historians of efforts made by the Historical Association of Slovenia are clearly reflected in the record number of papers (eighty-one) that were presented at the fortieth meeting and accompanied by two round tables, presentations of several volumes, and two exhibitions. Conversely, the number of non-presenting participants who only took part in discussions or as audience members, declined drastically between the thirtieth and fortieth meeting of the Historical Association of Slovenia.

The fortieth meeting centred on periods spanning ancient history and modern times, covering a wide array of contents with a long-lasting representation at the Slovenian historians' gatherings, ranging from basic research to methodological-conceptual approaches, syntheses, applied use of history, education, as well as questions concerning the presentation of history in museum and archival sciences. In accordance with the established practice, broader historiographical questions have been used to address regional specificities, most recently also discussed at the Slovenian-Italian plenary round table *Obmejno zgodovino pisje danes. Razumevanje in izzivi Evropske prestolnice kulture 2025 Nova Gorica–Gorica* (Border Historiography Today. Understanding of and Challenges Facing the European Cultural Capital of 2025 Nova Gorica–Gorizia). The programme of the meeting was presented by Aljaž Sekne, Barbara Šatej, and Oskar Opassi (*40. zborovanje Zveze zgodovinskih društev Slovenije*, Nova Gorica, 19. in 20. april 2023, *Zgodovinski časopis*, 2023), and the abstracts of the panel proceedings are published in the volume *Izzivi slovenskega zgodovino-pisja v 21. stoletju: Jubilejno 40. zborovanje slovenskih zgodovinarjev in zgodovinarjev (zborovanje Zveze zgodovinskih društev Slovenije)*. Contributions not published as extended articles in the current special issue of *Kronika* are available in the form of videos at: sistory.si/publication/54783.

Starting with its forerunners, the Historical Association of Slovenia has developed a solid tradition of collaborating with both local and regional historical and museum societies or institutions in organizing the meetings of Slovenian historians. In the same vein, the association also organized the fortieth gathering in collaboration with the institute Zavod GO! 2025, the Regional

Archives Nova Gorica, the City of Nova Gorica, and Xcenter—a regional organization of creative practices. The Institute of the Contemporary History of Slovenia and the Centre for Public History within the Department of History, Faculty of Arts, University of Ljubljana provided their recording equipment and personnel, and Sergej Škofljanec edited the recordings, thus ensuring the online publication of video presentations. Our heartfelt thanks to all of them for their kind cooperation.

The historical association's numerous meetings have consistently provided Slovenian historiography with fresh perspectives; in this regard, Jože Maček, the author of the paper *Zgodovinski pogled na varstvo naravnega okolja* (Protection of the Natural Environment from the Historical Point of View), presented at the nineteenth meeting of Slovenian historians, is considered a pioneer of environmental history in Slovenia, already recognized by Vasilij Melik as an important novelty in 1981. Because this is a particularly rapidly developing field of research,¹ the following, forty-first meeting of the Historical Association of Slovenia, which is scheduled to take place

in Brežice on 1 and 2 October 2025, will centre on the topic of Humanity in Social and Natural Environment from a Historical Perspective. To ensure the cooperation of the greatest possible number of historians, the discussion will not be confined to environmental history. Quite to the contrary, it is the association's aim to further deepen the understanding of social, environmental, and other material circumstances of historical events and processes, as well as the ways in which these circumstances are reflected in human mentality by employing (inter)disciplinary insights, as well as by conducting studies of sources and/or by creating original syntheses on innovative and traditional historiographical topics. The invitation is published on the association's website: <https://zzds.si/>.

Miha Preinfalk, Managing Editor of *Kronika*
Dragica Čeč, President of ZZDS
Žiga Zwitter, Vice-President of ZZDS and
 head of its research section
Kornelija Ajlec, Vice-President of ZZDS

¹ Historians unfamiliar with this topic can obtain a good insight into the research area by consulting the works of Isenberg, A. C., ed. *The Oxford Handbook of Environmental History*. New York: Oxford University Press, 2014. Kupper, P. *Umweltgeschichte*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2021. McNeill, J. R. "Observations on the Nature and Culture of Environmental History", *History and Theory* 42: 5–43, 2003. McNeill, J. R. "The State of the Field of Environmental History". *Annual Review of Environment and Resources* 35: 345–374, 2010. McNeill, J. R., and E. S. Mauldin, eds. *A Companion to Global Environmental History*, Chichester: Wiley Blackwell, 2015. Winiwarter, V., and M. Knoll. *Umweltgeschichte: Eine Einführung*. Cologne: Böhlau, 2007.